

Magyarország új Alaptörvénye keresztény szemmel

Az Alaptörvény mindent megelőzően idézi nemzeti imádságunknak első fohászatát. A „keresztény szem” ezen rögtön megakad. Különösen is, ha az egész Alaptörvényt akár az 1990-es, akár az 1949-es Alkotmány ismeretében olvassa. Ezzel az Alaptörvény kifejezi azt az alázatát, hogy a magyar nemzet végső jóléte, más szóval áldása nem érhető el sem jogalkotással, sem gazdasági csodával, sem társadalmi harmóniával. Ugyanakkor kifejezi azt a meggyőződését is, hogy a XIX. század Kölcsey-s imádsága nem csak aktuális, hanem bizalomgerjesztő, erőt adó és reményt keltő is. A felmerülő kérdésre, hogy hogyan tekint erre a nem hívő ember, úgy gondolom az az egyetlen válasz, hogy az áldást mindenki várja, az áldásnak a forrásául pedig aki Istenben, mint Jézus Krisztus Atyjában nem tud hinni, azt a forrást érti, amiben tud. Bizonyára ez történik akkor is, amikor egy ország, legalábbis annak a nagyobbik része jólélekkel és pátosszal tudja énekelni a Himnuszban az első sorát is függetlenül attól, hogy keresztény megítélés szerint hívő vagy nem.

Ugyanez a pátosz illetve transzcendens hivatkozás jelenik meg a befejező sorban is, ahol az aláírók illetve törvényalkotók Isten előtti felelősséggel állapítják meg Magyarország Alaptörvényét. Itt ismét jelen van mind az alázatnak, mind a reménységnek az eleme, de jelen van az a minősített felelősségtudat, amely a hagyományos esküszövegekben Istent hívja nem csak segítségül, hanem a motiváció és az odaadás szentségül is.

Ez a keret meghatározó erővel bír a szövegre, amelyben újra és újra felismerhetővé válik a biblikus, zsidó-keresztény spiritualitás és értékrend.

Az új Alaptörvény már a bevezetőjében (Nemzeti Hitvallás) elismeri a kereszténységet, mint értéket, több szempontból is: utal az európai keresztény hagyományokra, a kereszténység nemzetmegtartó szerepére. A vallási hagyományokat elismeri, a nemzeti összetartozás alapvető értékének tekinti a hitet. Mindez teljesen egyértelmű az alábbi sorokat olvasva: „Büszkék vagyunk arra, hogy Szent István királyunk ezer évvel ezelőtt szilárd alapokra helyezte a magyar államot, és hazánkat a keresztény Európa részévé tette. Elismerjük a kereszténység nemzetmegtartó szerepét. Becsüljük országunk különböző vallási hagyományait. Valljuk, hogy együttélésünk legfontosabb keretei a család és a nemzet, összetartozásunk alapvető értékei a hűség, a hit és a szeretet.” Európa számos alkotmánya tartalmaz hasonló megállapításokat, sőt, vannak köztük olyanok is,

amelyek konkrét teológiai jellegű megállapításokat tesznek. Ilyen például az ír és a görög alkotmány, de mintaeértékűnek tarthatjuk a jelenlegi német alkotmány (Grundgesetz) preambulumának kezdetét is („Im Bewusstsein seiner Verantwortung vor Gott und den Menschen”), amely megfogalmazás Isten, mint minden ember fölötti fórum elé állít, akármilyen hitet vall is valaki. A magyar Alaptörvény ezeknek sorába illeszkedik, történelmi tényként ismerve el a kereszténység szerepét a magyar nemzet életében.

A részekre szakadt nemzet szellemi és lelki egységének, valamint a „külföldre” szakadt nemzetesteknek és nemzettársainak a felelősségteljes felkarolása szintén támaszkodhat biblikus gyökerekre. Mind az ószövetség, mind az újszövetség ismeri a diaszpóra fogalmat. A szétszóródott zsidóságot hazavárja Sion, a diasporában élő keresztényekről pedig nem mondanak le az apostolok. Azokat látogatják, levéllel és küldöttekkel erősítik. A nemzeti összetartozás illetve a hitbéli összetartozás meghaladja a természeti, társadalmi és politikai határokat egyaránt. Ez a gondolat markánsan megjelenik az Alaptörvényben.

Az Alaptörvény bevezető soraiban, és azon túl is számos helyen tartalmaz olyan értékorientált megállapítást, amelyek a keresztény tanításból eredeztethetőek. Ezek közül a legfontosabbak:

1. A teremtett világ megóvása. Ez az elv teljesen természetes, hogy a keresztény ember sajátja: több parancsolat – köztük az ún. „kulturparancs” –, de magának a világnak a teremtett volta is erre kötelezi a keresztény embert. Nem véletlen, hogy szerte Európában alakultak, illetve alakulnak ún. öko-gyülekezetek, amelyek a teremtett világ megóvására komoly hangsúlyt helyeznek, sőt, virágzik az ún. öko-teológia is.

Az új Alaptörvény több helyen is foglalkozik a teremtett világ megóvásával: „Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit.” (Nemzeti Hitvallás), továbbá „A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”

A fenntartható életstílus és az arra épülő ígéretes társadalom a keresztény teológiának, ökumenikus szervezeteknek központi témája. Ezzel tökéletesen összhangban van az Alaptörvényünk. (P. cikk)

2. Természetesen, az emberi méltóság – mely nem utolsósorban szintén teremtett voltunkból és istenképűségünkől következik – továbbá a tulajdon sérthetlenségének Isten törvényei által is megerősített elve, illetve az egyenlőség eszméje is tetten érhető az Alaptörvényben.

Az emberi méltóság fogalma a kereszténység perszonalizmusának az eszméje, ill. az istenképűség teológiai tanítása nélkül elképzelhetetlen. Protestáns felfogásban pedig az Istennel való kapcsolatomból eredő méltóságot tisztelik bennem az embertársaim.

A tulajdon tiszteletének a gondolata szintén erős gyökerekkel rendelkezik a zsidó-keresztény hagyományban. Mindez természetesen igaz az egyenlőség eszméjére is. E gondolatok – emberi méltóság, tulajdon tisztelete, illetve az egyenlőség eszméje – szintén több helyen tetten érhetők az Alaptörvényben: „Valljuk, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság.” (Nemzeti Hitvallás), továbbá „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.” (Szabadság és Felelősség, II. cikk). Itt külön hangsúlyoznunk kell a magzati élet méltósághoz és védelemhez való jogát a fogantatás pillanatától kezdve. A hívő emberek számára ez egy örömdetes és ígéretes cikkely, miközben sajnálattal kell tudomásul vennünk, hogy az idevonatkozó törvény és annak gyakorlata messze elmarad még az Alaptörvény értékrendjétől. Ugyanakkor minden további ide vonatkozó törvényhozás, jogszabályalkotás immáron nem kerülheti ki az Alaptörvénynek ezt a passzusát. Továbbá „(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.” (Szabadság és Felelősség, VI. cikk), továbbá „(1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.” (Szabadság és Felelősség, XV. cikk) A jogképességnél és ennél az egész cikkelynél hangsúlyozni kell a szintén biblikus etikára épülő felelősség kérdését. A jogszabályok és különösképpen is az alkotmányok az embernek inkább a jogait hangsúlyozzák éppen a múltbéli

jogsértések okán. Ugyanakkor a közelmúlt tapasztalatai viszont arra indították a jogalkotókat, hogy a kötelezettségekről és a felelősségről is szóljon az Alaptörvény. Nagy aránytalanságot állít ezzel helyre.

3. A krisztusi szeretet leginkább a felebarát iránti szeretetben nyilvánul meg. A felebaráti szeretet, illetve a testvéri szolidaritás eszméje több helyen is konkrétan olvasható, illetve kiolvasható az Alaptörvényből: „Valljuk az elesettek és a szegények megsegítésének kötelességét.” (Nemzeti Hitvallás), továbbá „(1) Magyarország arra törekszik, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson. Anyaság, betegség, rokkantság, özvegység, árvaság és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén minden magyar állampolgár törvényben meghatározott támogatásra jogosult. (2) Magyarország a szociális biztonságot az (1) bekezdés szerinti és más rászorulóknak esetében a szociális intézmények és intézkedések rendszerével valósítja meg. (3) Törvény a szociális intézkedések jellegét és mértékét a szociális intézkedést igénybe vevő személynek a közösség számára hasznos tevékenységéhez igazodóan is megállapíthatja. (4) Magyarország az időskori megélhetés biztosítását a társadalmi szolidaritáson alapuló egységes állami nyugdíjrendszer fenntartásával és önkéntesen létrehozott társadalmi intézmények működésének lehetővé tételével segíti elő. Törvény az állami nyugdíjra való jogosultság feltételeit a nők fokozott védelmének követelményére tekintettel is megállapíthatja.”(Szabadság és Felelősség, XIX. cikk), továbbá „A közteherviselés és a nyugdíjrendszer alapvető szabályait a közös szükségletek kielégítéséhez való kiszámítható hozzájárulás és az időskori létbiztonság érdekében sarkalatos törvény határozza meg.”(A közpénzek. 40. cikk) A felebaráti szeretet, amely már az ószövetségben is az irgalmasságon és nem feltétlenül az érdemen nyugszik, a szolidaritás hangsúlyozásával nyer kifejeződést. A felnőtt generációnak a különleges felelőssége itt nyilvánvaló mind a gyermekek felnevelésében, mind pedig az időskorúak gondozásában. E tételekben is felismerhető akár a tízparancsolat, akár az evangéliumi vagy apostoli tanítás. Mindezzel megerősíti a hagyományos házasság és család eszméjét. „(1) Magyarország védi a házasság intézményét mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. (2) Magyarország támogatja a

gyermekvállalást. (L. cikk). (3) A szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni. E kötelezettség magában foglalja gyermekük taníttatását. (4) A nagykorú gyermekek kötelesek rászoruló szüleikről gondoskodni.” (Szabadság és Felelősség, XVI. cikk)

4. A Nemzeti Hitvallás hangsúlyozza a megújulás fontosságát is: „Valljuk, hogy a huszadik század erkölcsi megrendüléshez vezető évtizedei után múlhatatlanul szükségünk van a lelki és szellemi megújulásra.” Ennek a lelki és szellemi megújulásnak az ideológiai forrását – hála Istennek – nem említi, ami a keresztény olvasó számára azt jelenti, hogy magától értetődő módon ennek a megújulásnak a forrása maga Krisztus és a krisztusi értékrend és életforma komolyan vétele. Nem hiszem, hogy bármifajta izmus ezt helyettesítené a törvényalkotók tudatában. Ugyanakkor érthető, hogy a szellemi pluralitás okán *expressis verbis* a megújulás forrásául Krisztus itt nem említhető. Mindazonáltal nem kétséges, hogy Róla, tetteről és az övéi elvárt tetteiről van szó.

A fent említett részletek méltán emelik az új magyar Alaptörvényt az európai alkotmányok sorába. A humanitás, az európai keresztény gyökerek és a modern jogállamiság elvével, valamint az emberi jogok deklarálásával az Országgyűlés korszerű, európai és demokratikus Alaptörvényt alkotott Magyarország számára.

Összefoglalásul megállapítható, hogy az Alaptörvény szakítva az elmúlt hat évtized gyakorlatával mert transzcendens hivatkozásokot, patetikus megfogalmazásokat és markáns elvárásokat megjeleníteni. Ez sokaknak nem tetszik. Biblikus keresztény szempontból azonban ez az egyetlen helyes törvényalkotás, hiszen az ember nem rövidzárlatosan önmagára nézve, hanem Teremtőjére és Megváltójára nézve hordozza a méltóságot. Ezt a méltóságot csak szenvedéllyel lehet igazán megélni és csak ilyen szenvedélyességgel lehet eleget tenni mind a teremtettségéből mind pedig a megváltottságából fakadó kötelezettségeinek és felelősségeinek. Mindennek a betöltése és megélése a záloga annak, hogy Magyarországon béke, szabadság és egyetértés legyen, méghozzá Krisztus Urunk békéje, az benne lévő szabadság és a nála nyert egyetértés.

Írta: Dr. Birkás Antal és Dr. Bóna Zoltán (2011)